Verloren woorden

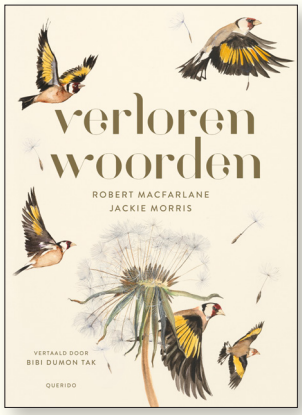

Auteur:
Robert Macfarlane

✦

Illustrator:
Jackie Morris

✦

Vertaler:
Bibi Dumon Tak

✦

ISBN:
9789021415451
Em. Querido's Uitgeverij/Singel Uitgeverijen, Amsterdam
2019

Robert Macfarlane en Jackie Morris zien kinderen graag buitenspelen. Daarom maakten ze samen een groot poëzieprentenboek vol liefde voor de wilde natuur. In het boek staan twintig 'betovergedichten' die de natuur tot leven wekken en kinderen uitnodigen om naar buiten te gaan en de natuur te ontdekken.

Auteur en natuurliefhebber Bibi Dumon Tak nam de vertaling van het boek voor haar rekening. Deze lesbrief bevat laagdrempelige opdrachten waarmee leerlingen op een speelse manier met de gedichten aan de slag kunnen gaan.

Schrijftip
Zelf een lettervers creëren

Raad maar
Doe het natuur-raadspel

Aan de slag
Met een natuur ABC

Zelf maken
Een herbarium

Boek vol letterverzen

Ontwikkelingsgebied: creatieve ontwikkeling, taalontwikkeling, natuuronderwijs

Nodig: schrijfmateriaal, schrift, tekenvellen en informatiebronnen zoals internet of natuurboeken

Duur opdracht: 20 – 30 minuten

Individueel en klassikaal

Kerndoelen: 1, 5, 8, 9, 40, 41

Verloren woorden staat vol letterverzen. Dit zijn gedichten waarbij de eerste letter van iedere regel achter elkaar gelezen ook een woord of zin vormt. In deze gedichten vormen de gele beginletters telkens de dieren- of plantennaam waarover het gedicht gaat. Lees het gedicht *Klimop* voor aan de leerlingen en leg aan de hand van dit gedicht uit wat een lettervers is.

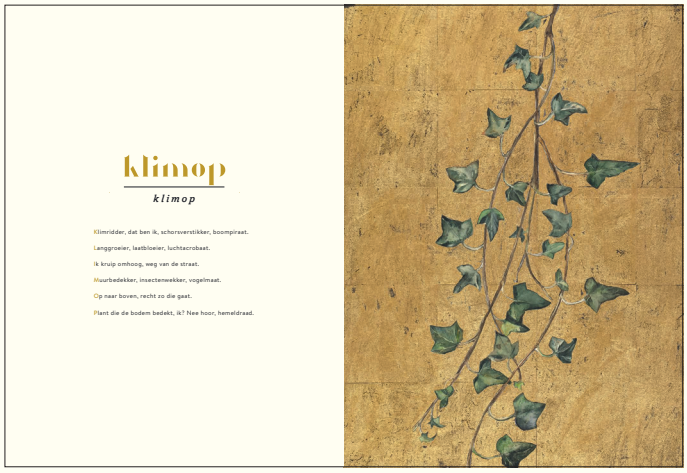

Klimop

Klimridder, dat ben ik, schorsverstikker, boompiraat.
Langgroeier, laatbloeier, luchtacrobaat.
Ik kruip omhoog, weg van de straat.
Muurbedekker, insectenwekker, vogelmaat.
Op naar boven, recht zo die gaat.
Plant die de bodem bedekt, ik? Nee hoor, hemeldraad.

Nu de leerlingen weten wat een lettervers is, mogen ze er zelf een maken. Voordat ze aan de slag gaan met het gedicht, kiezen ze een dier of plant uit waarover ze een lettervers willen schrijven. Vervolgens gaan ze – in boeken, op internet of nog liever in de natuur zelf – op zoek naar (verrassende) informatie, zodat als anderen het gedicht straks lezen ze iets nieuws leren over deze plant of dit dier. Leerlingen onderzoeken hoe het eruitziet, hoe het beweegt, wat het eet, wat het alledaags maakt of juist zo bijzonder.

Als ze genoeg informatie hebben, gaan ze puzzelen met hun gedicht. Geef ze als tip om de beginletter van elke zin alvast onder elkaar te zetten, dat geeft houvast. In het voorbeeld van Klimop rijmt elke zin, maar dat hoeft niet. Laat leerlingen *Verloren woorden* eventueel doorbladeren ter inspiratie. Wat ook helpt als ze bezig zijn: lees je gedicht tussendoor hardop voor aan jezelf. Dan hoor je meteen of het lekker loopt en of er een woord weg of juist bij moet.

Laat de leerlingen eerst een kladversie maken die ze vervolgens netjes naschrijven met steeds een sierlijke beginletter. Klaar? Dan plakken ze hun gedicht op een liggend tekenvel, zodat er aan de linker- of rechterkant ruimte overblijft voor een tekening van de plant of het dier waarover het gedicht gaat. Bundel uiteindelijk alle gedichten en tekeningen, zodat de klas een eigen 'Verloren woorden'-boek heeft.

Natuurraadspel

Ontwikkelingsgebied: taalontwikkeling, natuuronderwijs, spel

Nodig: per groepje een wekker of zandloper en de kaartjes van werkblad 1 uitgeprint en losgeknipt

Duur opdracht: 15 – 20 minuten

In groepjes

Kerndoelen: 1, 40, 54

Voor dit raadspel splitst de klas zich op in groepjes van ongeveer 4-6 leerlingen. Binnen een groepje zijn er twee teams die tegen elkaar spelen. Het team dat aan de beurt is, pakt een kaartje van de stapel. Daarop staat een woord uit de natuur en drie verboden woorden. Hou de tijd bij (1 minuut) of gebruik een zandloper. De speler met het kaartje probeert aan zijn team uit te leggen welk dier of welke plant er op het kaartje staat, zonder (een deel van de) dieren- of plantennaam of een van de verboden woorden op het kaartje te noemen. Lukt het binnen de tijd? Dan mag het team het kaartje houden. Als het niet lukt, mag het andere team een gok doen. Raden ze het, dan krijgen ze het kaartje. Het team met de meeste kaartjes wint het spel.

Natuur ABC

Ontwikkelingsgebied: taalontwikkeling, creatieve ontwikkeling, natuuronderwijs

Nodig: groot vel papier, teken- en schrijfmateriaal

Duur opdracht: 1 uur, op te splitsen in het bedenken van de woorden en de creatieve uitwerking

Individueel

Kerndoelen: 5, 9, 40

De gedichten in *Verloren woorden* staan in alfabetische volgorde. Het begint met de A van adder, dan komt de B van boshyacint en bramen. Leerlingen gaan bij deze opdracht een eigen natuuralfabet maken. Ze kiezen bij elke letter hun eigen mooiste natuurwoorden. Eventueel kunnen ze naar woorden zoeken in boeken of op internet. Het natuuralfabet wordt extra mooi als leerlingen het uitwerken met sierletters en mooie kleuren. Laat ze eerst bij iedere letter een woord bedenken en opschrijven. Vervolgens kunnen ze aan de slag op een groot vel papier om hun natuuralfabet op een creatieve manier uit te beelden en vorm te geven.

Als iedereen klaar is, kunnen leerlingen aan de klas vertellen wat zij het allermooiste woord uit hun alfabet vinden. Zijn er ook woorden bij die niet iedereen kent? Laat de leerling die dat woord heeft opgeschreven uitleggen wat het is.

TIP ***Spreek van tevoren af welke letters uit het alfabet ze eventueel mogen overslaan (zoals de X, Y of Q) of geef die woorden vast cadeau.***

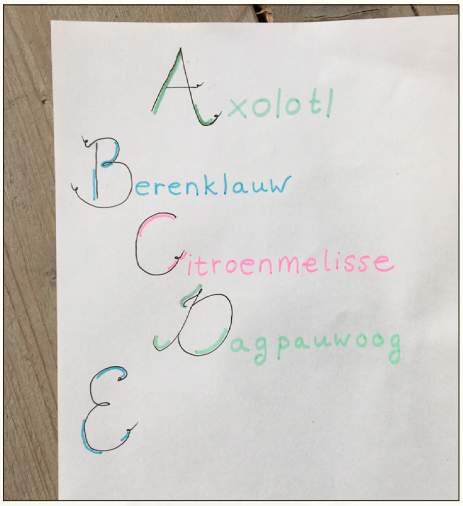

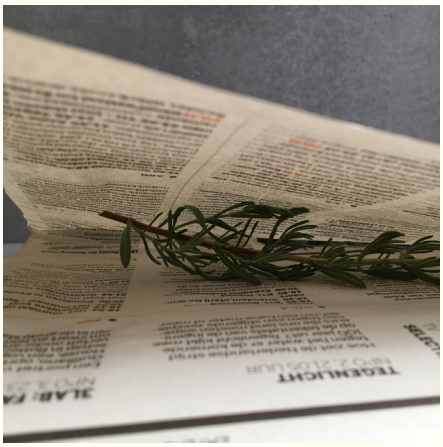

Mijn herbarium

Ontwikkelingsgebied: creatieve ontwikkeling, natuuronderwijs, studievaardigheden

Nodig: schaar, een boekje/schriftje of grote vellen papier, keuken- of krantenpapier, zware voorwerpen

Duur opdracht: 1 uur, verdeeld over een week

Individueel

Kerndoelen: 40

Leerlingen maken een eigen herbarium: een klein boekje met daarin gedroogde bladeren en bloemen. Daarvoor zijn verschillende bladeren of bloemen nodig, die ze buiten verzamelen. Dat kan gewoon in hun eigen tuin, het park of op het schoolplein. Het is handig om de leerlingen mee te geven dat ze achterhalen van welke boom of plant het blad komt. Als ze een aantal bladeren of bloemen hebben, leggen ze die tussen keuken- of krantenpapier en laten deze minstens twee dagen (maar langer is beter) drogen onder een zwaar voorwerp, zoals een stapel boeken. Bij planten waar veel vocht in zit (bijvoorbeeld in bloemen) is het belangrijk om het keuken- of krantenpapier na een dag te vervangen.

HERBA-WAT?

Het woord herbarium komt van het Latijnse woord Herba, dat kruid betekent. Dus een herbarium is eigenlijk een verzameling kruiden, maar er zitten vaak ook bloemen en bladeren van struiken en bomen in. Het maken van een herbarium kwam in de mode rond het jaar 1750. Tot die tijd was er geen systeem voor plantennamen. Een plant kon dus door iedereen anders genoemd worden. Dat vond de Zweedse arts Carl Linnaeus heel onhandig. Hij onderzocht planten en bedacht een systeem om ze wel volgens bepaalde regels in te delen. Ook gaf hij alle planten een Latijnse naam. Vanaf dat moment begonnen met mensen met het verzamelen, drogen en bewaren van bladeren, bloemen en planten, met de juiste Latijnse naam erbij.

Mijn herbarium vervolg

Als de bladeren en bloemen droog zijn, kunnen de leerlingen ze met lijm in hun boekje plakken. Neem voor ieder blad een nieuwe dubbele pagina, anders plakken de bladeren aan elkaar. Op de pagina ernaast schrijven de leerlingen in hun mooiste handschrift de naam van de plant of bloem. Dat kan de Nederlandse naam zijn, maar de leerlingen kunnen ook de Latijnse naam opzoeken.

COLOFON Deze lesbrief is een uitgave van Em. Querido's Uitgeverij/Singel Uitgeverijen
Redactie Firma Fluks • **Vormgeving** Mariska Schotman. Vaker dit soort lesmateriaal ontvangen?
Ga naar **www.naarschoolmetquerido.nl** en schrijf u in voor de onderwijsnieuwsbrief!

Werkblad

Knip onderstaande kaartjes uit en speel het natuurraadspel!